

2022-05-15

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: VDN 2022/18

Valkampanjer, valmöten och liknande på offentlig plats

Förslag till beslut

Val- och demokratinämnden noterar information till protokollet.

Sammanfattning

Ordförande i val- och demokratinämnden har uppdragit åt ansvarig direktör att ta fram ett ärende som beskriver och reder ut begrepp om allmänna och offentliga platser i kommunen inför partiernas valkampanjer. Stadsledningskontoret har gjort en utredning kring förutsättningar för olika valmöten på allmänna och offentliga platser. I ärendet beskrivs vad som avses med allmän sammankomst, hur offentlig plats får användas samt när det krävs tillstånd av polisen. I ärendet lyfts fram att det finns offentliga plats som ägs och förvaltas av annan än kommunen. På dessa platser krävs alltid markägarens medgivande för att använda platsen.

Bakgrund

Vid val- och demokratinämndens sammanträde den 19 april 2022 meddelade ordförande att han givit ansvarig direktör i uppdrag att ta fram ett ärende som beskriver och reder ut begrepp om allmänna och offentliga platser i kommunen inför partiernas valkampanjer.

Förutsättningarna för hur partierna kan anordna valkampanjer ligger inte primärt inom nämndens uppdrag. Stadsledningskontoret har gjort en utredning kring förutsättningar olika valmöten på allmänna och offentliga platser. Denna information kommer även att delges gruppledarna för partierna i fullmäktige.

Inledning

Offentlig plats är enligt ordningslagen bland annat gator, vägar, torg, parker och andra platser som i detaljplan redovisas som allmän plats och andra platser utomhus eller inomhus som stadigvarande används av allmänheten. Det kan vara platser som ägs och förvaltas av kommunen eller andra.

Ordningslagen reglerar till exempel allmänna sammankomster och allmän ordning och säkerhet vid användning av offentliga platser. Utgångspunkten är att det krävs polistillstånd om en offentlig plats ska användas på ett sätt som strider mot vad ändamålet med platsen är eller vad som är allmänt vedertaget för platsen. Polistillstånd

krävs dock inte om platsen används endast tillfälligt och i obetydlig omfattning och utan att inkräkta på någon annans tillstånd.

Nedan beskrivs vad som gäller för valkampanjer, valmöten och liknande på offentlig plats.

Allmän sammankomst

Enligt 2 kap. 1 § ordningslagen är en allmän sammankomst till exempel en sammankomst för opinionsyttring som ordnas för allmänheten. Ska en sådan sammankomst hållas på offentlig plats krävs polistillstånd. Polistillstånd krävs dock inte om sammankomsten med hänsyn till det väntade deltagarantalet, den utvalda platsen och tiden för sammankomsten samt de anordningar som avses förekomma kan antas äga rum utan fara för ordning och säkerhet eller för trafiken. Ska en allmän sammankomst hållas utomhus i ett område som omfattas av detaljplan och som inte är en offentlig plats, krävs att en anmälan görs till polisen. Samma undantag som för polistillstånd gäller vad gäller väntande deltagarantal etcetera.

Ska således ett möte hållas på offentlig plats riktad till allmänheten för att diskutera politiska frågor med kanske högtalare så krävs polistillstånd. Ska bara flygblad och/eller valsedlar delas ut på offentlig plats krävs förmodligen inte polistillstånd. Men om detta kombineras med tal, banderoller eller flaggor, och det finns möjlighet för allmänheten att delta, krävs polistillstånd.

Användning av offentlig plats

För att använda en offentlig plats inom ett detaljplanelagt område som strider mot vad ändamålet med platsen är eller vad som är allmänt vedertaget för platsen krävs det, enligt 3 kap. 1 § ordningslagen, polistillstånd. Tillstånd behövs dock inte, om platsen tas i anspråk endast tillfälligt och i obetydlig omfattning och utan att inkräkta på någon annans tillstånd.

Enligt denna bestämmelse är det fråga om att platsen tas i anspråk genom särskilda anordningar, till exempel uppförande av en scen eller annan anläggning eller uppställande av bokbord, stånd eller dylikt.

Polisens tillstånd

Vid prövningen av en ansökan om polistillstånd ska polisen beakta vad som krävs av hänsyn till trafiken samt till allmän ordning och säkerhet. Om den aktuella offentliga platsen förvaltas av kommunen ska polisen inhämta yttrande från kommunen. Yttrande ska dock inte inhämtas om den offentliga platsen är så kallad kvartersmark (inte allmän plats enligt detaljplan) och kommunen har upplåtit platsen genom ett civilrättsligt nyttjanderättsavtal. Sådan plats har kommunen mycket större förfoganderätt över på samma sätt som när enskilda äger och förvaltar mark och har därmed inte några

skyldigheter att upplåta marken för allmänheten på något särskilt sätt. Polisen avgör i sådana fall frågan helt självständigt.

Kommunens yttrande

Kommunen har att bevaka mer övergripande samhällsintressen såsom markanvändning, stadsbilden och trafiken i sitt yttrande. Särskilt ska beaktas vad ändamålet med den aktuella platsen är. Kommunen kan ställa upp villkor i sitt yttrande och också helt avstyrka ansökan, vilket polisen är bunden av i sitt beslut. Kommunens beslut om yttrande kan överklagas.

Markägares medgivande

Ägs och förvaltas den offentliga platsen av annan än kommunen är polisen inte skyldig att inhämta yttrande från denne. Om polistillstånd meddelas ska emellertid polisen, enligt 3 kap. 16 § 1 st. ordningslagen, lämna upplysning om att markägares eller nyttjanderättshavares medgivande kan behövas för åtgärden. Polisens tillstånd innebär bedömningar av om användandet av den offentliga platsen kan ske med hänsyn tagen till trafiken samt till allmän ordning och säkerhet, men inte om markägaren har givit sitt medgivande till användandet. Markägaren har fri förfoganderätt över sin mark och är inte tvungen att medge en användning som har fått polistillstånd enligt ordningslagen. Rätt till nyttjande av annans mark regleras inte i ordningslagen och kräver frivilliga överenskommelser.

Mats Bohman
Trafik och fastighetsdirektör
Stadsledningskontoret

Sylvia Ryel
Kommunjurist
Juridik- och kanslistaben